

การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
ชุมชนไทลื้อ อำเภอบัว จังหวัดน่าน
Community-based Tourism Management Agricultural Tourism
Development Tai Lue Community, Pua District, Nan Province

¹ชรินทร์ ตาชม, ²นรินทร์ รินพนัสศักดิ์ และ ³ยุทธภูมิ สุประการ
¹Charasnan Tachom, ²Narin Rinpanussak and ³Yuttapum Suprakarn

¹²³วิทยาลัยชุมชนน่าน
¹²³Nan Community College

¹Corresponding Author's Email: yuttapum34@gmail.com

Received September 20, 2021; Revised October 17 2021; Accepted November 25, 2021

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่อง การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชุมชนไทลื้อ อำเภอบัว จังหวัดน่าน เป็นการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรคือ ชุมชนวัฒนธรรมไทลื้อ ในอำเภอบัว โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ ลูกโซ่หรือหิมะ การระดมสมองจากการ สัมภาษณ์เป็นกลุ่มใช้เครื่องมือ และการประชุมประชาคมหมู่บ้านไทลื้อ ที่กระจายตัวตลอดลุ่มน้ำที่ราบหุบเขา ดอยภูคาในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทลื้อ มีผลการจัดเวทีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ของชุมชนไทลื้อ อำเภอบัว จังหวัดน่าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อศึกษาสถานการณ์และประเมินศักยภาพ การจัดการท่องเที่ยวชุมชนในอำเภอบัว กรณีศึกษาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2. พัฒนาการจัดการ ท่องเที่ยวชุมชนไทลื้อ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชุมชนไทลื้อ อำเภอบัว จังหวัดน่าน

คำสำคัญ: ท่องเที่ยว, เกษตร, ไทลื้อ

Abstract

Research paper on Community-based tourism management, the development of agricultural tourism in Tai Lue community, Pua district, Nan province It is a participatory action research study. And the population survey research of Tai Lue cultural community in Pua district by using the Chain or snow Brainstorming from group interviews using tools And the Tai Lue village community meeting Distributed throughout the Doi Phu Kha valley plain in the development of tourism management by the Tai Lue community There were results for organizing a forum for the development of agricultural tourism of the Tai Lue community, Pua District, Nan Province, with objectives: 1. To study the situation and assess the potential of community tourism management in Pua District. Case studies of community-based tourism management2. Development of Thai Lue community tourism Agricultural Tourism Development, Tai Lue Community, Pua District, Nan Province

Keywords: Travel, Agriculture, Tai Lue

บทนำ

ไทลื้อเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวิถีการดำรงชีวิตชีวิตที่เรียบง่าย รักความสงบ ความสามัคคีคล้ายคลึงกันกับชาวไทยล้านนาและกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ แต่วิถีชีวิตของชาวไทลื้อก็มีจุดเด่น ที่เป็นเอกลักษณ์และไม่เหมือนกับกลุ่มชาติพันธุ์ใด แม้ว่าสถานการณ์จะเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ชาวไทลื้อกระจัดกระจายตั้งถิ่นฐานอยู่ตามพื้นที่ประเทศต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น จีน พม่า ลาว ไทย ทำให้มีวัฒนธรรมและวิถีการดำรงชีวิตบางอย่างที่อาจแตกต่างหรือผิดแผกกันไปบ้าง เนื่องจากการเข้าไปอยู่เป็นเวลานานทำให้วัฒนธรรมไทลื้อบางอย่างนั้นถูกกลืนหรือดัดแปลงให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น ๆ แต่อย่างไรก็ตามชาวไทลื้อยังคงรักษาวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของชาวไทลื้อซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาวไทลื้อได้เป็นอย่างดี วิถีชีวิตและวัฒนธรรมดังกล่าวนี้ได้แสดงออกผ่านกิจกรรมในการดำเนินชีวิตรวมถึงประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งไม่ว่าชาวไทลื้อจะแยกย้ายกระจัดกระจายไปอยู่ตามท้องถิ่นใดก็ยังคงติดและนำเอาวัฒนธรรม วิถีชีวิตดั้งเดิมของตนไปด้วยเสมอ แม้ว่าในภายหลังมาชาวไทลื้อรุ่นหลังๆได้ถูกวัฒนธรรมท้องถิ่นกลืนไปหมดแล้วก็ตาม

ด้วยสภาพภูมิศาสตร์การตั้งถิ่นฐานของชาวไทลื้อในพื้นที่จังหวัดน่าน ที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาและมีที่ราบซึ่งเป็นที่ตั้งถิ่นฐานทำให้ชาวไทลื้อส่วนใหญ่ตั้งบ้านเรือนอยู่เป็นกลุ่มริมฝั่งแม่น้ำโดยบ้านเรือนและที่นานั้นตั้งอยู่แยกกันคนละส่วน สังคมของชาวไทลื้อจึงเป็นสังคมเกษตรกรรมโดยธรรมชาติจะเป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ของผู้คนและสังคม ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมในการดำเนินชีวิตรวมถึงประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ ซึ่งล้วนแต่มีความสัมพันธ์กับธรรมชาติหรือให้ความสำคัญกับธรรมชาติมาก เนื่องจากดินและน้ำเป็นพื้นที่ฐานในการดำรงชีวิตดังนั้น อาชีพหลักของชาวไทลื้อจึงได้แก่ การทำเกษตรกรรม โดยเฉพาะการปลูกข้าวอย่างที่กำลังกล่าวไปแล้วว่าชาวไทลื้อส่วนใหญ่มักตั้งถิ่นฐานในที่ราบแม้จะมีพื้นที่ที่เป็นภูเขาจำนวนมากแต่ชาวไทลื้อก็ใช้พื้นที่บริเวณที่ราบเป็นพื้นที่ในการทำเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ โดยพื้นที่สูงที่เป็นภูเขาก็คือพื้นที่ที่มีความสำคัญไม่แพ้กัน คือเป็นแหล่งกำเนิดน้ำในการดำรงชีพและทำการเกษตร เนื่องจากระบบการชลประทานเป็นสิ่งที่ควบคู่ไปกับการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นการปลูกข้าวหรือพืชผลทางการเกษตรอื่น ๆ ทำให้น้ำมีความสำคัญมากในวิถีชีวิตของชาวไทลื้อเห็นได้จากการจัดการน้ำในพื้นที่ต่างๆ อย่างเป็นระบบโดยได้นำเอากฎหมายมังรายศาสตร์มาประยุกต์ใช้กับชุมชน เช่น การจัดทำฝายน้ำของชาวไทลื้อในบ้านร่องแง จังหวัดน่าน ที่เป็นการร่วมมือกันระหว่างชาวบ้านในชุมชนมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบเพื่อจัดสรรแบ่งน้ำให้แก่ชาวบ้านได้ใช้ร่วมกันในฤดูทำนา

วัตถุประสงค์การศึกษา

ดังนั้น การศึกษาภาพรวมของชุมชนชาวไทลื้อ พบว่า ชุมชนมีศักยภาพในระดับสูงด้วยทุนทางสังคมเดิมที่ชุมชนมีความสามัคคีและมีความเข้มแข็งในการร่วมกันพัฒนาชุมชนจนเป็นหมู่บ้านต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียง

และยังเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในโครงการปลูกผักปลอดสารพิษและชุมชนการจัดการท่องเที่ยวด้วยตนเอง นอกจากนั้นแล้วยังมีหลายโครงการของหมู่บ้านที่ได้รับรางวัลจากความสำเร็จและความเข้มแข็งของชุมชนเอง ซึ่งจะนำหมู่บ้านไปสู่ความยั่งยืน อาทิ กลุ่มออมทรัพย์ในชุมชน กิจกรรมหน้าบ้านหน้ามองรั้วกินได้ กิจกรรมปลูกข้าวการจัดการน้ำโดยกฎหมายเมืงรายศาสตร์ กลุ่มลูกประคบสมุนไพร การคัดแยกขยะ ศูนย์เรียนรู้ ด้านวัฒนธรรมไทลื้อ ธนาคารข้าว กลุ่มเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น เมื่อประเมินศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชน จากแนวคิดองค์ประกอบของการท่องเที่ยว สรุปได้ดังนี้

1) สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) พบว่า ชุมชนชาวไทลื้อ มีเอกลักษณ์ของเกษตรผสมผสาน เหมาะแก่การท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยมีจุดที่เหมาะสม ได้แก่ กิจกรรมปศุสัตว์ การฮิบยาสมุนไพร ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ผักปลอดสารพิษ อาหารพื้นถิ่น

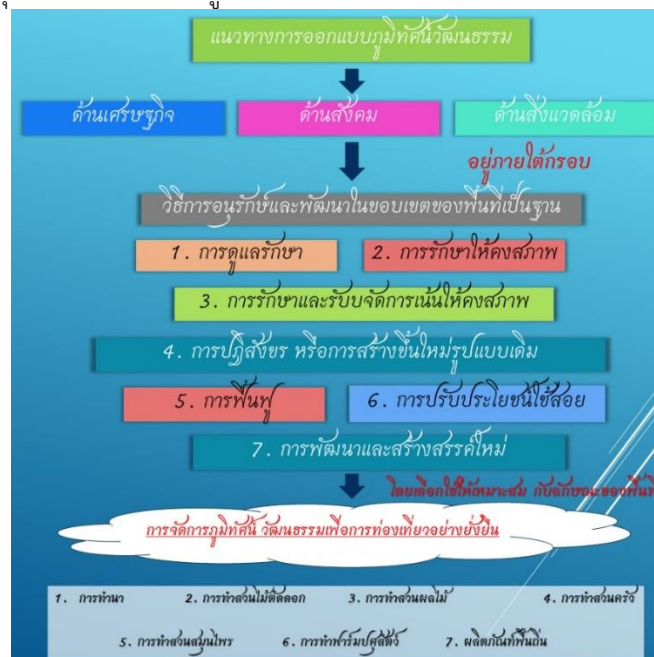
2) ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) พบว่า เส้นทางเข้าหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน จะมีลักษณะกระจายตัวต่อเนื่อง เป็นโล่งวัฒนธรรมกลุ่มพี่น้องไทลื้อต่อเนื่องกันหลายหมู่บ้านและแต่ละหมู่บ้านก็มีกิจกรรมด้านวิถีการเกษตรอยู่

3) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) พบว่า ไม่มีร้านอาหาร สถานบันเทิง ธนาคาร ไปรษณีย์ โรงพยาบาล หรือสถานพยาบาลในหมู่บ้าน แต่มีอยู่ใกล้เคียงระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางประมาณ 4 - 5 นาที

4) ที่พักแรม (Accommodation) พบว่า ไม่มีที่พัก โรงแรม รีสอร์ท และเกสต์เฮาส์ รวมไปถึงโฮมสเตย์ ในหมู่บ้าน แต่จะมีบริการที่พักแรมห่างออกไปจากหมู่บ้าน ในระยะทาง 5 - 10 กม.ในเขตพื้นที่อำเภอปัว

5) กิจกรรม (Activity) พบว่า กิจกรรมที่สามารถจัดขึ้นได้ในชุมชน ได้แก่ การปลูก ทอผ้าไทลื้อ การดำนา เกี่ยวข้าว สานไม้ไผ่ ทำปุ๋ย ปั่นจักรยาน ตกปลา นวด ประคบ อบยาสมุนไพร กิจกรรมการโยน ข้าวปลูกข้าว และยังมีกิจกรรมในพื้นที่ใกล้เคียง ไม่เกิน 15 - 20 กม. ได้แก่ ดูนก ตกปลา Tree Top walk ดอยภูคา

6) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary) พบว่าชุมชนแต่ละแห่งขาดการวางแผนทางด้านการตลาด และจัดทำข้อมูลข่าวสารแต่ในด้านอื่น ๆ อาทิ การวางแผนนโยบาย การอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในชีวิต ชุมชนมีความพร้อมสูง

ภูมิทัศน์วัฒนธรรมชาวไทลื้อ เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด จากความต้องการของชุมชนในพื้นที่ เพื่อพัฒนาชุมชนชาวไทลื้อ อำเภอบัวให้มีความมั่นคงและยั่งยืน มีรูปแบบในการจัดการภูมิทัศน์วัฒนธรรม สอดคล้องและเหมาะสมกับพื้นที่ ในการพัฒนารูปแบบภูมิทัศน์ วัฒนธรรมไทลื้อ ชุมชนวิถีสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักบ้านเกิด และสร้างฐานเศรษฐกิจจากทุนสังคม ใช้ภาคีเครือข่าย ผู้นำชุมชน ประชาชนชุมชน และนักวิจัยชุมชนสนับสนุน โดยใช้กลไกของการวิจัยเชิงพื้นที่ปฏิบัติการแบบมี ส่วนร่วมเป็นพลังในการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาตามเป้าหมายของการวิจัยและเกิดการพัฒนาคนไป พร้อมกัน

อำเภอบัวเป็นจุดการท่องเที่ยวที่โดดเด่นอีกแห่งหนึ่งของจังหวัดน่าน โดยเฉพาะศิลปวัฒนธรรมไทลื้อ และการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติวิถีชนบทที่มีผู้คนนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เนื่องจากมีการเดินทางเข้าถึงพื้นที่สะดวก รวมไปถึงมีระบบขนส่งสาธารณะที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดน่านเอง และประเทศเพื่อนบ้านได้อย่างเดินทางข้ามพรมแดนไปหลวงพระบาง โดยต้องมีการพัฒนาสถานที่พักแรม บุคลากร เพื่อรองรับบทบาททางเศรษฐกิจในอนาคตที่ไม่ได้จำกัดอยู่แค่ประตูการค้ากับประเทศลาว เท่านั้น ยังสามารถขยายไปถึงมณฑลยูนนานของจีนและเวียดนามได้ ดังนั้นจึงมีบทบาทเป็นเมืองหน้าด่านที่เหมาะสมต่อการ ลงทุนการค้าและการท่องเที่ยวผ่านแดนที่ผสมผสานไปกับภาคเอกชนและการร่วมลงทุน

ส่วนการจัดการท่องเที่ยวในอำเภอบัว สอดคล้องกับการพัฒนาเมืองเก่าสู่เมืองวัฒนธรรมที่มีความหลากหลายชาติพันธุ์และยังสามารถพัฒนาเป็นศูนย์กลางนักท่องเที่ยวที่เดินทางจากพรมแดนสู่ตัวเมืองน่าน ซึ่งมีการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นโดยมีการกระจายตัวของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เชิงวิถีวัฒนธรรม ท้องถิ่นเป็นเป้าหมายต้นๆ ของนักท่องเที่ยวที่อยากเดินทางมาอำเภอบัวในอนาคตชุมชนและผู้นำชุมชนจะมีบทบาทในการร่วมคิดวางแผนทาง ร่วมดำเนินการ ร่วมประสาน ร่วมรับผลประโยชน์และร่วมติดตาม ประเมินผลการจัดการท่องเที่ยวของเมืองบัวในอนาคต จะมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมากกว่า ทำให้มองเห็นว่าระบบการจัดการท่องเที่ยวใน อำเภอบัว

ชุมชนมีส่วนร่วมในการร่วมวางแผนเพื่อพัฒนาท้องถิ่นของตนมากขึ้น ทั้งนี้ด้วยศักยภาพของอำเภอบัว ที่อยู่ในพื้นที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้านประเทศคือ สปป.ลาว และ ยังสามารถเดินทางผ่านไปยังประเทศที่ 3 ได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีนและเวียดนาม ถึงเมืองจิ่งหง หรือสิบสองปันนา เพื่อให้เกิดความพร้อมที่จะรองรับการลงทุนจากต่างประเทศเพื่อส่งเสริมการค้าและการลงทุนของประเทศโดยใช้ประโยชน์จากความเชื่อมโยงด้านคมนาคมขนส่งของภูมิภาคอาเซียนตามข้อตกลงการค้าเสรีภายใต้กรอบอาเซียนและข้อตกลงภายใต้กรอบเศรษฐกิจอื่น รวมทั้งจากการค้าบริเวณพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อน

เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศด้วยการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นประตูการค้าในฐานะ การผลิตและระบายสินค้าของนักลงทุนทั้งในและต่างประเทศ โดยอาศัยวัตถุดิบและแรงงานจากพื้นที่โดยรอบ ทั้งภายในและประเทศเพื่อนบ้าน ผ่อนคลายกฎระเบียบที่กีดขวางทางการค้าการลงทุนระหว่างประเทศและ ปรับปรุงกฎหมายนโยบายสนับสนุนการลงทุนในประเทศทั้งด้านสิทธิประโยชน์จัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จ (One Stop Service) การผ่อนปรนใช้แรงงานต่างด้าวและการทำธุรกรรมเงินตราต่างประเทศส่งเสริม ชุมชน ในฐานรากให้มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าอำเภอบัวจะกลายเป็นเมืองที่เติบโตด้านการท่องเที่ยว ก็ยังพบผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ได้แก่ ระบบ นิเวศ สิ่งแวดล้อม ของชุมชนที่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิต ประเพณี และ วัฒนธรรมที่เริ่มเปลี่ยนแปลง กลืนขาดหายไปกับความทันสมัยทั้งสถานการณ์ทางการท่องเที่ยว รวมไปถึง รายได้ที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว ที่ได้เข้ามาถึงชุมชน ซึ่งยังขาดการส่งเสริมและพัฒนารวมไปถึง ความเข้าใจในการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้เกิดความยั่งยืน ดังนั้นการศึกษาวิจัยจึงเกิดขึ้นเพื่อพัฒนา บุคลากร ชุมชน เพิ่มขีดความสามารถการรองรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้ชุมชนตระหนักถึงศักยภาพ

ของแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นและการจัดการด้านการท่องเที่ยวที่เหมาะสมและเกิดความยั่งยืน พื้นฟูวิถีชีวิต และวัฒนธรรมของชุมชนให้เกิดขึ้นอย่างมีส่วนร่วมผ่านกรณีศึกษาชุมชนชาติพันธุ์ไทลื้อในเขตอำเภอบัว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์และประเมินศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวชุมชนในอำเภอบัว กรณีศึกษาการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. พัฒนาการจัดการท่องเที่ยวชุมชนไทลื้อ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชุมชนไทลื้ออำเภอบัว จังหวัดน่าน

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยควบคู่ไปกับการพัฒนาให้เกิดการมีส่วนร่วมโดยชุมชนเป็นหลักในการพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism : CBT) จึงมีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้ ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชน ได้แก่ ผู้แทนชุมชน และคนในชุมชน กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อหน่วยงานภาครัฐจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น อำเภอบัว

ขอบเขตด้านเนื้อหา ครอบคลุมเนื้อหาตามแนวทางการศึกษาดังนี้

- 1) สถานการณ์ทางด้านการท่องเที่ยว ทูทางสังคม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ชุมชนไทลื้ออำเภอบัว
- 2) ศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยว โดยประเมินจากองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) ที่พักแรม (Accommodation) กิจกรรม (Activity) การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary Service)
- 3) การพัฒนาให้เกิดการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนชาวไทลื้อ โดยมีกระบวนการ Community Business Model Canvas. (CBMC) ได้แก่ การสร้าง ความเข้าใจ การสร้างการมีส่วนร่วมการศึกษาชุมชนร่วมกับชาวบ้าน การวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน การพัฒนา ศักยภาพและแก้ไขจุดอ่อน การวางรูปแบบการบริหารจัดการ การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การทดลองดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว และการประเมินผล

กรอบแนวคิด

ชุมชนไทลื้อ → เกษตรวิถี สู Smart Community /ชุมชนอัจฉริยะ

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนที่มีการบริหารจัดการโดยชุมชนอย่างมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ประเพณี วิถีชีวิตและวัฒนธรรม ดังนั้น การเตรียมความพร้อมของชุมชน คือ การศึกษาศักยภาพและข้อจำกัดของชุมชน รวมทั้งพัฒนาขีดความสามารถของคนทำงาน กลุ่มท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว และบริการท่องเที่ยวให้สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้ โดยไม่เกินขีดความสามารถในการรองรับของชุมชน และเกิดจากความต้องการของชุมชนโดยใช้สถาบันการศึกษาเป็นพี่เลี้ยงในการส่งเสริมและพัฒนา โดยมีกลุ่มแกนนำของชุมชนที่จะทำงานอย่างมีส่วนร่วมเป็นทีมในการทำงาน โดยใช้องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ศักยภาพของคน ศักยภาพของพื้นที่ การจัดการ การมีส่วนร่วม ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาชุมชนสู่การท่องเที่ยวโดยชุมชนชาวไทลื้อ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนไทลื้อ การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community – Based Tourism – CBT) เป็นเครื่องมือสร้างความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในการจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาและได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว โดยฐานคิด ชุมชนนิยม (comunitarian)

นิยามศัพท์

การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนไทลื้อ หมายถึง การให้ชุมชนไทลื้ออำเภอบัว มีส่วนร่วมในกระบวนการทำงานการจัดการท่องเที่ยวในทุกขั้นตอน โดยมี วิทยาลัยชุมชนน่าน เป็นตัวกลาง และพี่เลี้ยงในการสร้างความเข้าใจ มีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูล พัฒนาศักยภาพ วางรูปแบบการบริหารจัดการ ชุมชน ประสานงาน ทดลองกิจกรรม ประเมินผล และพัฒนาองค์การด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของชาวไทลื้ออำเภอบัว

ศักยภาพ หมายถึง การประเมินชุมชนจากแนวคิดองค์ประกอบของการท่องเที่ยว ได้แก่ สิ่งดึงดูดใจ (Attraction) ความสามารถในการเข้าถึง (Accessibility) สิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity) ที่พักแรม (Accommodation) กิจกรรม (Activity) และ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว (Ancillary)

ความหมายการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรมการท่องเที่ยว ได้ให้คำจำกัดความ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การท่องเที่ยวที่ มุ่งเน้นทางด้านการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมของชาวชนบท โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนิน กิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ทำให้เกิดประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน และตัวเกษตรกร การท่องเที่ยวเชิง เกษตรจะเป็นการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนและผลกระทบต่อ สภาพแวดล้อม (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557)

รำไพพรรณ แก้วสุริยะ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์ และสัตว์เลี้ยง เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จ และเพลิดเพลินในการสวนเกษตร ได้ความรู้ได้ประสบการณ์ใหม่บนพื้นฐานความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่ แห่งนั้น (รำไพพรรณ แก้วสุริยะ, 2554)

กรมส่งเสริมการเกษตร กล่าวว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร คือการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ชุมชนเกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และสัตว์เลี้ยง แหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่างๆ สถานที่ราชการ ตลอดจนสถาบันการศึกษาที่มีงานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี การผลิตการเกษตรที่ทันสมัย ฯลฯ เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จและความเพลิดเพลินในกิจกรรมทางการเกษตรในลักษณะต่างๆ ทำให้ได้ ความรู้ ได้ประสบการณ์ใหม่ๆ บนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อและมีจิตสำนึกต่อการรักษา สภาพแวดล้อมของสถานที่ นั้น (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2552)

โดยสรุป การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การท่องเที่ยวที่เน้นการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมของชาวชนบท โดยมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน และตัวเกษตรกร นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลินในกิจกรรมทางการเกษตร และมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อม รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

กรมการท่องเที่ยว ได้แบ่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ออกตามลักษณะและขนาดของแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

1. แบ่งตามลักษณะกิจกรรมการเกษตรหลัก สามารถแบ่งได้ 5 ประเภท คือ การเพาะปลูกการเลี้ยงสัตว์ การประมง การเกษตรและป่าไม้ และการเกษตรแบบผสมผสาน

2. แบ่งตามลักษณะเจ้าของกิจการ และการบริหารจัดการ สามารถแบ่งได้เป็น 7 ประเภท คือ โครงการตามพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและพระบรมวงศานุวงศ์ บริหารจัดการโดยภาครัฐ (หน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจ) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน บริษัทเอกชน วิสาหกิจชุมชนและบุคคลทั่วไป

3. แบ่งตามขนาดของแหล่งท่องเที่ยว กำหนดตามขนาดพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยว แบ่งได้ 3 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวขนาดใหญ่ (51ไร่ขึ้นไป) ขนาดกลาง (21-50ไร่) และขนาดเล็ก (ไม่เกิน 20 ไร่)

ส่วนงานวิจัยของเทพกร ณ สงขลา (2554) ได้นำเสนอรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่าแต่ละ แหล่งท่องเที่ยวจะเน้นกิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบใด ขึ้นอยู่กับประเภทของนักท่องเที่ยว และลักษณะกิจกรรมการเกษตรของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ ดังนี้ (เทพกร ณ สงขลา, 2554)

1. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบการสาธิตแหล่งท่องเที่ยวที่ เน้นกิจกรรมการสาธิต ได้แก่ ฟาร์มเพาะเห็ด ฟาร์มเลี้ยงผึ้ง และแปรรูปอาหาร แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้จะเตรียมขั้นตอนต่าง ๆ ของการ ผลิตทั้งวัตถุดิบและวัสดุอุปกรณ์ เพื่อสาธิตต่อนักท่องเที่ยวที่เยี่ยมชมกิจกรรมท่องเที่ยวประเภทนี้ ได้แก่ กลุ่มนักศึกษาที่มาศึกษาดูงาน หรือนักท่องเที่ยวที่ไม่ได้ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และต้องการประสบการณ์ไปพัฒนาอาชีพเกษตรของตนเอง

2. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบการให้ความรู้แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้งหมดมี กิจกรรมการให้ความรู้ แต่ไม่ใช่กิจกรรมหลักของแหล่งท่องเที่ยวทั้งหมด มีแหล่งท่องเที่ยวบางประเภทเท่านั้นที่ เน้นกิจกรรมการใช้ความรู้ทางการเกษตร ได้แก่ ฟาร์มเกษตรอินทรีย์ มีการเตรียมสถานที่ การบรรยายและวิทยากร ให้ความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ กิจกรรมการท่องเที่ยวประเภทแบบนี้เน้นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ต้องการ หาความรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร

3. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบจำหน่ายสินค้าชุมชน แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีการจำหน่ายผลผลิตและผลิตภัณฑ์การเกษตร แต่โดยภาพรวมแล้วการจำหน่ายสินค้าให้นักท่องเที่ยว มีใช้กิจกรรมหลักของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรข้างกลาง มีเพียงแหล่งท่องเที่ยวกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ที่รวบรวมสินค้าชุมชน เพื่อการจำหน่าย โดยมีการสาธิตการแปรรูปขนมชนิดต่างๆ ร่วมด้วย

4. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรรูปแบบแนะนำธุรกิจเกษตร กิจกรรมการท่องเที่ยวรูปแบบนี้ เป็น จุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวฟาร์มเลี้ยงผึ้ง และฟาร์มเพาะเห็ดเกษตรกรจากพื้นที่ต่างๆ เดินทางมาท่องเที่ยวในรูปแบบ การศึกษาดูงาน แหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้นอกจากจะให้ข้อมูลด้านการผลิตและการลงทุน แล้วยังผลิตวัสดุ อุปกรณ์การเลี้ยงผึ้งและการเพาะเห็ดเพื่อจำหน่ายให้ผู้สนใจลงทุนธุรกิจดังกล่าว นอกจากนี้งานวิจัยจากต่างประเทศได้แบ่งรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแบ่งตามลักษณะของ กิจกรรม ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แบบจำหน่ายสินค้าทางการเกษตรที่แหล่งท่องเที่ยวโดยตรง เช่น การ เก็บผลไม้ที่สวนผลไม้ การตัดกิ่งต้นคริสต์มาส เป็นต้น

2. แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แบบให้ความรู้ เช่น ทัศนศึกษาของนักเรียน และกลุ่มเกษตรกรที่ต้องการศึกษาหาความรู้ด้านการเกษตร

3. แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แบบให้ความบันเทิง เช่น ไร่ข้าวโพด ฟาร์มแกะ ฟาร์มเลี้ยงม้า บ่อตก ปลา ที่ล่าสัตว์ เป็นต้น 4. แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร แบบมีที่พัก ซึ่งจะมีการจัดที่พัก พร้อมอาหารไว้บริการนักท่องเที่ยวที่ เดินทางเที่ยวชม เช่น ที่พักพร้อมอาหารเช้า ค่ายพักแรม ปิคนิค การจัดงานวันเกิด วันแต่งงาน เป็นต้น

หลักการพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แบ่งหลักพื้นฐานของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ออกเป็น 3 ประการ ดังนี้ 1. มีบางสิ่งให้นักท่องเที่ยวชม เช่น สัตว์เลี้ยง นก แปลงเพาะปลูกพืชผักสวนครัว อุปกรณ์การเกษตร สมัยก่อน โรงนา แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ซึ่งเป็นสิ่งเล็กน้อยที่นำเสนอให้นักท่องเที่ยว นอกจากนั้นก็ยังมี วัฒนธรรมประเพณี การแต่งกาย การละเล่นพื้นเมืองซึ่งสามารถนำมาแสดงแก่นักท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มความสนใจ แก่นักท่องเที่ยวในการมาเยี่ยมชมได้ มีบางอย่างให้นักท่องเที่ยวทำ ในการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น การเก็บผลไม้ตาม ฤดูกาล การตอนกิ่งพันธุ์ไม้ ชี้นำ ชีวควาย การประกอบอาหาร และการเล่นเกม และกิจกรรมพิเศษต่าง ๆ เพื่อ เพิ่มความสนุกสนานของนักท่องเที่ยว 3. มีบางสิ่งให้นักท่องเที่ยวซื้อ สินค้าที่นำมาจำหน่ายนั้น ผู้ประกอบการสามารถนำผลผลิตทางการเกษตรมาแปรรูปเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวโดยตรง เช่น น้ำดื่มสมุนไพรต่าง ๆ หรือน้ำดื่มเย็น ๆ และรวมถึง การจำหน่ายอาหารและขนม ผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน สินค้าหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล (OTOP) สินค้าที่ระลึก เพื่อให้ นักท่องเที่ยวจดจำประสบการณ์การท่องเที่ยวครั้งนี้ตลอดไป

ขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้กำหนดขอบเขตการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในปัจจุบัน โดยมีขอบเขต บริบทตามรายละเอียด ดังนี้ 1. เป็นช่องทางที่มีค่าใช้จ่ายค่าต้นทุนด้านอาหาร ที่พักแรม นันทนาการ และการท่องเที่ยวมีต้นทุนค่าบนพื้นฐานของนักท่องเที่ยว ปัจจุบันแนวคิดการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมท่องเที่ยวถูกจำกัดเพียงในเมือง และระดับประชากรที่มีรายได้สูง ซึ่งมีสัดส่วนจำนวนน้อย อย่างไรก็ตาม แนวคิดการท่องเที่ยวต้องตอบสนองต่อ ประชากรส่วนใหญ่ ซึ่งเกี่ยวเนื่องกับประสิทธิผลของต้นทุน 2. ความน่าสนใจของอุตสาหกรรมเกษตรและวิถีชีวิตชนบท ดึงดูดให้ประชากรในเมืองใหญ่ให้ ความสนใจในวิถีชีวิตชนบท ได้แก่ อาหารพื้นเมือง พืชพันธุ์ สัตว์ ผลิตภัณฑ์จากไม้ ภาษา วัฒนธรรมประเพณี เป็นต้น การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเกี่ยวข้องกับเกษตรกร การเกษตร หมู่บ้าน เป็นสิ่งเหล่านี้ดึงดูดให้นักท่องเที่ยว จากเมืองใหญ่ เดินทางมาเยี่ยมชม 3. มีความต้องการอย่างมากของนักท่องเที่ยวในการเข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการต่าง ๆ ที่จัดโดยชาว ชนบทหรือหมู่บ้านการเกษตรโดยประชากรทุกวัยสามารถเข้าร่วมได้ ได้แก่ พวกเด็ก ๆ วัยรุ่น วัยกลางคน ผู้สูงอายุ ซึ่งการท่องเที่ยวแบบนี้มีค่าใช้จ่ายต่ำกว่าแบบอื่น ๆ 4. การใส่ใจในสุขภาพของประชากรในเมืองใหญ่ การดำเนินชีวิตแบบสมัยใหม่ก่อให้เกิดความเครียด จากการทำงาน การเดินทาง ดังนั้นพวกเขาจึงแสวงหาวิถีชีวิตที่สงบสุข อายุรเวท คือ การแพทย์ทางเลือก การ ดูแลร่างกายและจิตใจพร้อมกัน ทุกกิจกรรม และทุกช่วงเวลาของชีวิต การใช้สมุนไพร อาหารปราศจากสารพิษ การพักผ่อน เป็นวิถีทางที่พวกเขาเหล่านั้นมองหา เพื่อแก้ไขปัญหาคความเครียดจากเมืองใหญ่ 5. ความสนใจในสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ ได้แก่ นก สัตว์ต่าง ๆ พืชพันธุ์ ภูเขา น้ำตก สภาพแวดล้อม แบบนี้มีความแตกต่างจากสภาพแวดล้อมในเมืองใหญ่ ซึ่งเป็นสิ่งที่ นักท่องเที่ยวแสวงหาเพื่อความสุข ที่หาไม่ได้ใน เมืองใหญ่ 6. ที่พักแรมแบบรีสอร์ท และเมืองที่ห่างไกลจากความพลุกพล่านของผู้คน เป็นสิ่งดึงดูดให้ นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยว 7. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้ความรู้ เรื่องราวชีวิตชาวชนบท และความรู้เรื่องกิจกรรมแก่เด็กนักเรียน ในเมือง ซึ่งการท่องเที่ยวเช่นนี้เป็นตัวเลือกที่ดีแก่พวกเขาที่จะได้ประสบการณ์โดยตรงจากการสัมผัสชีวิตชาว ชนบท 8. การต้องการความสงบ สันติ ชีวิตสมัยใหม่ซึ่งมีความหลากหลายทางความคิดและมีกิจกรรมที่ หลากหลาด้วยนั้น ปัจเจกชนพยายามที่จะ

ทำงานหลาย ๆ อย่างเพื่อหารายได้มาจุนเจือ ดำรงชีวิต และแสวงหา ความสะดวกสบายต่าง ๆ ที่จะหาได้ การท่องเที่ยวเป็นวิธีการค้นหาสถานที่สงบสันติ สิ่งเหล่านี้สามารถพบได้ใน การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ประโยชน์จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 1. โอกาสจากการมีรายได้มากขึ้น จากหลากหลายทางที่ไม่ใช่จากผลผลิตทางการเกษตรเท่านั้น แต่ ผู้ประกอบการยังสามารถมีรายได้เพิ่มจากการแปรรูปสินค้าเกษตร การเก็บค่าเข้าชม การจำหน่ายสินค้าที่ระลึก เป็นต้น 2. รายได้เพิ่ม แต่ไม่ต้องเพิ่มที่ดินทำกิน โดยการนำทฤษฎีเกษตรผสมผสานมาปรับใช้ในพื้นที่ทำกินที่ไม่อยู่จำกัดหรือมีขนาดเล็ก ให้มีประสิทธิภาพ มีรายได้เพิ่ม มีผลผลิตที่หลากหลาย 3. เมื่อเทียบกับตลาดสินค้าแบบดั้งเดิม การท่องเที่ยวเชิงเกษตรนำเสนอวิธีการใหม่ของการตลาด ผลิตภัณฑ์และบริการที่ช่วยให้เกษตรกรสามารถเพิ่มมูลค่าของสินค้าการเกษตร ได้แก่ การแปรรูปผลผลิตให้มี มูลค่าเพิ่ม 4. โอกาสในการสร้างธุรกิจใหม่ ๆ จากทรัพยากรที่เกษตรกรมีอยู่แล้ว 5. เป็นการสร้างกิจการ เพื่อครอบครัวและลูกหลานในอนาคต เป็นวิธีการหนึ่งในการดึงดูดให้คนหนุ่ม สาวเดินทางกลับมาประกอบอาชีพในท้องถิ่น 6. เป็นธุรกิจหนึ่ง ที่ผู้เกษียณอายุ สามารถดำเนินการได้เอง 7. เป็นแหล่งเรียนรู้สำหรับทุกคนที่สนใจเรื่องการเพาะปลูก การเกษตร ทั้งตัวเกษตรกรเอง นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป ที่อยากศึกษา หาความรู้เพิ่มเติมด้านการเกษตร หรือความรู้การเลือกซื้อสินค้าการเกษตร การ จัดเก็บ เป็นต้น 8. แสดงวิธีการดูแลและป้องกันผืนดินและทรัพยากรธรรมชาติเป็นหนึ่งในวิธีการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และพื้นที่สีเขียว โดยการจัดทำแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อลดปัญหาการขายที่ดิน และ ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากโรงงานอุตสาหกรรมที่จะเข้ามาในท้องถิ่น 9. เป็นแหล่งเรียนรู้เรื่องราววิถีทางทำเกษตรกรรมทั้งสมัยโบราณ และสมัยใหม่ด้วย เป็นแหล่งเรียนรู้ วัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การปลูกข้าว เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำนา เป็นต้น

สิ่งที่นักท่องเที่ยวคาดหวังจากการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1. นักท่องเที่ยวคาดหวังประสบการณ์ทุกอย่างที่จะได้รับการเดินทางมาท่องเที่ยวที่นี่ ความเป็นมิตร บรรยากาศแบบชนบท การต้อนรับแบบวิถีชาวบ้าน สินค้าทางการเกษตรแบบปลอดสารพิษ
2. ได้รับประสบการณ์จริง ๆ และมีที่นันทนาการ เป็นสิ่งที่นักท่องเที่ยวคาดหวังจากการท่องเที่ยวว่าจะได้พบกับสิ่งแปลกใหม่หรือสิ่งที่ไม่สามารถพบได้ในที่อื่น เช่น พันธุ์พืชเฉพาะถิ่น อาหารเฉพาะถิ่น เช่น แกงขามหู ใบชะมวง เป็นต้น
3. ออกจากสภาพแวดล้อมเดิม ๆ ที่มีแต่ความเครียด ด้วยวิถีชีวิตคนในเมืองและการดำเนินชีวิตสมัยใหม่ที่เร่งรีบ ทำให้นักท่องเที่ยวแสวงหาสภาพแวดล้อมเดิม ๆ เพื่อลดความเครียดจากการทำงาน และปัญหา ต่าง ๆ ในการดำรงชีวิต
4. ทราบวิถีชีวิต การดำรงชีพของเกษตรกร ซึ่งบางรายมีการสืบทอดการทำเกษตรกรรมมา 3-5 รุ่นแล้ว เป็นการเรียนรู้ถึงประวัติชีวิต และการสืบทอดดำรงอาชีพทางการเกษตรที่มีมายาวนาน
5. มีส่วนร่วมและได้เห็นการปลูกพืชว่าเติบโตมาด้วยวิธีการใด เป็นกิจกรรมหนึ่งในการเรียนรู้ทางการเกษตร คือ นักท่องเที่ยวสามารถร่วมปลูกพืชหรือได้รับความรู้ใหม่จากพืชพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศหรือเฉพาะถิ่น และกระบวนการดูแลรักษาต้นไม้ การเก็บเกี่ยว
6. ได้รับประสบการณ์จากวัฒนธรรมและมรดกท้องถิ่น ซึ่งวิถีชีวิตคนในเมืองและการดำเนินชีวิตสมัยใหม่ที่เร่งรีบ ทำให้นักท่องเที่ยวแสวงหาสิ่งดั้งเดิมที่ไม่อาจพบได้ในเมือง

ประโยชน์ที่เกษตรกรคาดว่าจะได้รับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

1. การมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น นอกจากเกษตรกรรมหลัก การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งเกษตรกรสามารถกำหนดราคาขายได้เองและยังสามารถจำหน่ายสินค้าได้ที่สวนโดยตรง

2. ความท้าทายและความพึงพอใจในการดำรงชีพแบบนี้เป็นสิ่งสร้างความภาคภูมิใจให้กับเกษตรกร และลูกหลานในอนาคตในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และเป็นการสร้างงานภายในท้องถิ่น ป้องกันแรงงานหนุ่มสาวไปทำงานนอกพื้นที่

3. การพัฒนาทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์และการสื่อสาร เนื่องจากกิจกรรมการท่องเที่ยวจะช่วยส่งเสริมให้เกษตรกรเรียนรู้และพัฒนาการสื่อสาร และมนุษยสัมพันธ์ให้ดีขึ้นกับนักท่องเที่ยวและประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

4. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่หลากหลาย เกิดขึ้นจากจุดเล็ก ๆ ก่อน แล้วค่อยขยายสู่วงกว้างในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ ซึ่งการเริ่มดำเนินการนั้น ส่วนใหญ่เกิดจากบุคคลรายเดียวหรือการรวมกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อดำเนินการในระยะแรก

5. แหล่งท่องเที่ยวมีปริมาณน้อย แต่จำนวนนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพมีจำนวนมาก การท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังเป็นตลาดที่น่าสนใจในปัจจุบัน ภาวะตลาดอิ่มตัวและการแข่งขันยังมีน้อย อัตราการเติบโตยังคงต่อเนื่อง และมีเส้นทางที่สดใส สำหรับเกษตรกรที่คิดอยากลงทุนด้านนี้

6. ราคาจำหน่ายสมเหตุสมผล ไม่แพงเกินไป ในส่วนนี้เกษตรกรสามารถกำหนดราคาขายได้เอง และจำหน่ายได้ทั้งปลีกและส่ง ซึ่งสามารถจำหน่ายสินค้าที่สวนโดยตรงได้ ลดปัญหาราคาสินค้าทางการเกษตรตกต่ำ และผลผลิตล้นตลาดในช่วงฤดูผลผลิต (Wolfe, K., and G. Bullen, 2014)

เอกสารอ้างอิง

กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2557). *คู่มือการตรวจประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชูปถัมภ์.

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2552). *เอกสารวิชาการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร*. กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท.

เทพกร ณ สงขลา. (2554). ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรและการใช้ทรัพยากรเกษตรของชุมชน: กรณีศึกษาท่องเที่ยวเชิงเกษตรข้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารวิทยาการจัดการและสารสนเทศศาสตร์* 6(2),1-12.

จำไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2554). *ท่องเที่ยวยั่งยืน (ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์) ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. กรุงเทพมหานคร : อนุสารอศท.

Pandurang Taware. (2563). *Agri-tourism: Innovative Supplementary Income Generating Activity for Enterprising Farmers*, สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2563 จาก agritourism.in/.../AgriTourism_Concept_Note.pdf.

Wolfe, K., and G. Bullen. (2563). *Agritourism, your way: A how-to guide for successful agritourism enterprises*, สืบค้นเมื่อวันที่ 9 กันยายน 2563 จาก clemson.edu.